

ORGANIZOVANJE INŽINJERIJSKOG OBEZBEĐENJA ODBRAMBENE OPERACIJE

PRVI DEO POSLOVA

Organizovanje inženjerskog obezbeđenja borbenih dejstava operativnih jedinica u odbrani je složen posao. Organizacioni proces u početku se odvija u komandi operativne jedinice, a posle toga, za što kraće vreme, inženjerske i druge jedinice i snage u određenim rejonima izvode raznovrsne radove i mere u velikom obimu. Svi ti radovi moraju se izvoditi po jedinstvenom planu i biti u skladu sa planiranim dejstvima elemenata borbenog poretka operativne jedinice.

Osnova za organizovanje i planiranje zadataka inženjerskog obezbeđenja je komandantova odluka, jer se ti radovi i preduzimaju zato da se obezbedi njeno ostvarenje. Organizovanje inženjerskog obezbeđenja, uglavnom, obuhvata: određivanje i procenu inženjerskih radova i mera koje treba preduzeti u toku pripremanja odbrambene operacije; proračune koji treba da pokažu da li se ti radovi i mere mogu izvršiti i u kom obimu; planiranje, tj. podelu zadataka na jedinice koje treba da ih izvrše; određivanje rejona i vremena u kojima će ti radovi i mere biti izvršeni; izdavanje potrebnih naređenja i kontrolu izvršavanja postavljenih zadataka. Da bi mogli uspešno obaviti taj deo posla, odgovarajući organi komande procenjuju: sastav i druge karakteristike zemljišta u rejonima određenim za izvođenje radova; mogućnosti ometanja jedinica pri izvođenju radova od strane napadača; materijal, vreme, snage i sredstva koji stoje na raspolaganju za izvršenje tih radova. Taj posao stvara mnoge teškoće zbog svoje obimnosti i zbog toga što se relativno teško dolazi do potpunih podataka o elementima situacije (namere i način dejstva napadača i sl.).

Da bi se videla sva težina tog posla i puna odgovornost komande i njenih inženjerskih organa, treba uzeti u obzir elemente koji u savremenim uslovima otežavaju i čine sve složenijim rad na inženjerskom obezbeđenju borbenih dejstava u odbrambenoj operaciji.

Velika razorna moć savremenog naoružanja, naročito atomskog, zahteva da svi fortifikacijski objekti budu jačih dimenzija i dublje ukopani, da se zaprečavanje izvodi sa mnogo više sredstava, da se za postojeće komunikacije predvide i pripreme obilasci, da borbeni poreci jedinica budu rastresitiji itd. Ti zahtevi povećavaju odbrambene zone i rejone, čime se povećava i broj objekata koje treba izraditi.

Brzo odvijanje napadnih dejstava skraćuje vreme u kome se moraju organizovati i izvesti inženjerski radovi, što stvara organizacione probleme, jer treba pronaći mogućnosti da se što više vremena ostavi jedinicama za izvođenje radova u što većem obimu. To se može postići skraćivanjem vremena za izvođenje organizacionog procesa, masovnim korišćenjem civilne radne snage i mehanizacije, pripremom državne teritorije za odbranu i druga borbeno dejstva u ratu za vreme mira, prikupljanjem i evidentiranjem podataka o inženjerskoj situaciji na zemljištu itd.

Zbog toga što se povećava dubina prodiranja napadača, potrebno je da inženjerska organizacija odbrambene zone obuhvati sve položaje od prednjeg kraja do zadnje ivice zone. Zbog mogućnosti jednovremenog dejstva po celoj dubini odbrambene zone primenom atomskih udara, iznenadnim brzim prodorima i spuštanjem vazdušnog desanta u pozadinu braniočevih snaga, ne postoji više mogućnosti da se odbrambena zona sukcesivno uređuje počev od prednjeg kraja pa u dubinu. Prema tome, odbrambenu zonu treba jednovremeno utvrđivati po čitavoj dubini. Za deo zone koji je posednut, organizovanje radova ne predstavlja poseban problem, bar u pogledu snaga koje će izvoditi radove. Ali ako cela zona nije posednuta, što se može često dogoditi, tada se postavlja pitanje: kojim snagama, za koga i na koji način utvrditi te položaje?

Operativna jedinica organizuje svoj borbeni poredak tako da bi se uspešno suprotstavila napadaču, imajući u vidu najverovatniju varijantu njegovog dejstva. Analogno tome, izvode se radovi i preduzimaju mere u okviru inženjerskog obezbeđenja. Ali, napadač može da dejstvuje i po drugoj varijanti, jer on ima inicijativu. To stvara potrebu da branilac prilagođava mehanizam svojih dejstava novonastaloj situaciji, što postiže manevrom jedinica i sredstava. Međutim, inženjerija može manevrovati samo snagama, a delom i sredstvima (minama, pontonirskim materijalom i sl.). Zato fortifikacijske objekte u odbrambenoj zoni treba izrađivati tako da ih možemo uspešno koristiti u više varijanti napadačevih dejstava.

Do složenosti organizovanja inženjerskog obezbeđenja dolazi i zbog problema oko rukovođenja radom velike mase civilne radne snage i velikih količina minsko-eksplozivnih i drugih sredstava koja u kratkom vremenu treba raspodeliti i doturati u određene rejone.

Organizovanje inženjerskih radova je proces koji se odvija u komandama do izrade planova i izdavanja potrebnih naređenja, a traje i posle toga do izvršenja zadatka. Prvi njegov deo obuhvata organizovanje i planiranje inženjerskog obezbeđenja (što je i tema ovoga napisa), a drugi deo se više odnosi na izmene i dopune koje treba izvršiti u već postavljenoj organizaciji. Oba dela organizacionog procesa su podjednako važna, jer pravilno postavljene zadatke treba u toku izvršavanja celishodno prilagođavati stvarnoj situaciji. Postupci u ta dva dela rada nisu isti.

Sagledavanje uloge i zadataka inženjerskog obezbeđenja. Da bismo u konkretnoj borbenoj situaciji mogli odgovoriti na pitanje: koje inženjerske radove i u kojim rejonima ili pravcima treba preduzeti — potrebno je potpuno i pravilno shvatiti ulogu i zadatak inženjerskog

obezbeđenja u toj odbrambenoj operaciji. Često se uloga inženjerskog obezbeđenja karakteriše kao »značajna«, »važna« i slično, što nema praktičnog značaja. Uloga inženjerskog obezbeđenja može se sagledati kroz zadatke koje treba izvršiti. Potrebno je, u stvari, sagledati koji radovi treba da se izvedu i gde, jer tako razmatranje uloge inženjerskog obezbeđenja dobija svoju konkretnu sadržinu, što ima veliki praktični značaj za organizovanje tog obezbeđenja.

Zadaci inženjerskog obezbeđenja proizilaze iz procene važnosti pojedinih pravaca, pojaseva i položaja, stepena upornosti odbrane tih položaja i najverovatnijeg načina dejstva napadača radi njihovog zauzimanja, iz pronalaženja najcelishodnijeg rasporeda naših snaga u odbrani, procene rejona pogodnih za spuštanje vazдушnih desanata napadača, manevra naših snaga u odbrani po dubini, topografskog i hidrografskeg sklopa i stvora tla odbrambene zone itd. Na osnovu tih elemenata pronalazimo koje inženjerske radove i mere treba preduzeti da bi se što više otežalo dejstvo napadača i olakšala odbrana sopstvenih snaga.

U svakom slučaju, za operativnu jedinicu je važno da se najefikasnije zaprečavanje izvrši na osnovnim pravcima dejstva napadača. Pojas na kome se predviđa zaustavljanje napadača, pojavljuje se kod komande operativne jedinice kao prostorija koju treba najbolje pripremiti za odbranu. Zbog toga se razmatra i organizuje njegovo fortifikacijsko uređenje i zaprečavanje, uređenje mreže komunikacije, obezbeđenje prelaza preko reka itd. Ako organizuje i pojas obezbeđenja, komanda operativne jedinice preduzeće odgovarajuće mere radi inženjerskog obezbeđenja dejstava na tom delu odbrambene zone. Radi obezbeđenja saobraćaja razmatraju se pravci na kojima treba obezbediti grupisanje i manevar sopstvenih snaga, kao i mogućnosti obezbeđenja redovnog dotura od izvora snabdevanja do baza potčinjenih jedinica i evakuacije. Procenom mogućnosti napadača za upotrebu vazдушnih desanata i rejona u kojima ih može koristiti i na osnovu odluke komandanta, dolazi se do zaključka koje rejone treba pripremiti za borbu protiv vazдушnih desanata.

Procenom potreba za inženjerskim radovima obuhvati se i raspodela inženjerskih sredstava, u prvom redu minsko-eksplozivnih na kojim pravcima, pojasevima i položajima treba ugraditi najviše tih sredstava, a koliko ih ostaviti u rezervi, dati za protivdesantno zaprečavanje i druge potrebe.

Zaključci o inženjerskom obezbeđenju globalno pokazuju potrebe za inženjerskim radovima, a to je početna faza njihovog organizovanja. Sledeća faza se sastoji u pojedinačnoj proceni potrebnih radova po vrstama na pojedinim pravcima, pojasevima i rejonima i razmatranju mogućnosti njihovog izvođenja, s obzirom na konkretne uslove (vreme, snage, sredstva, karakter zemljišta i dr.).

Raspodela sredstava i proračuni radova su vrlo značajni u procesu organizovanja inženjerskog obezbeđenja. Radovi se proračunavaju po određenim metodama, a to spada u delokrug inženjerskih organa komande. To je složen posao, jer treba dobro poznavati elemente proračuna i pravilno primenjivati globalne norme za različite vrste inženjerskih zadataka u odbrambenoj operaciji. Po određenim postupcima proračunavaju se: raspodela mina za protivoklopno zaprečavanje i protivpešadij-

skih mina za protivdesantno zaprečavanje, rušenja, postavljanje r iznenađenja, radova na utvrđivanju, radova na komunikacijama (o vanje, popravke, izrada kolonskih puteva itd.), izrada pionirskih i ponu skih mostova, maskiranje, hidrotehnički radovi i drugo.

Evo kako po mome mišljenju inženjerske radove treba da orga- nizuje komanda armije, kakav odnos da ima prema potčinjenim zdru- ženim jedinicama, šta da preduzima sa svojim snagama i sredstvima, a što da ostavi i naredi potčinjenim jedinicama: komanda armije vodi računa o inženjerskom obezbeđenju cele svoje odbrambene zone, ali njena organizatorska uloga nije ista na svim delovima te zone. Delove svoje odbrambene zone ona dodeljuje potčinjenim jedinicama da samostalno organizuju inženjersko obezbeđenje svojih dejstava, tj. da samostalno uređuju svoju odbrambenu zonu. Komanda armije može celokupnu svoju zonu podeliti potčinjenim jedinicama, ili jedan njen deo ostaviti za sebe. U svakom slučaju, za komandu armije neće svi delovi odbrambene zone biti podjednako važni, nego će neki pravci i pojasevi biti težišni, pa se moraju prvenstveno rešiti problemi njihovog inženjerskog obezbeđenja. Ako je težišni deo zone dodeljen potčinjenim jedinicama, tada komanda armije ojačava te jedinice sa dovoljno inženjerskih snaga i sredstava, da bi one mogle uspešno izvršiti zadatke inženjerskog obezbeđenja. Komande potčinjenih jedinica organizuju izvođenje potrebnih inženje- rijskih radova i mera, a komanda armije može im posebno narediti da izvedu izvesne radove. Ako se u dubini odbrambene zone, na pozadnjim pojasevima i položajima koji u početnom rasporedu nisu posednuti, ili se na njima nalaze samo slabije snage, predviđa pružanje jačeg otpora i zaustavljanje daljeg prodora napadača, komanda armije rešava sva pitanja inženjerskog obezbeđenja tih dejstava. U svakom slučaju, orga- nizovanje inženjerskih radova u dubini odbrambene zone pripada ko- mandu armije, jer njen je zadatak da obezbedi armijsku operaciju u celini. To znači da komanda armije treba da obezbedi komunikacijsku mrežu od potčinjenih jedinica za vezu sa pozadinom i manevar armijskih snaga, da pripremi naredne pojaseve i položaje u dubini zone, rezervne prelaze preko reka, rejone za protivdesantna dejstva i drugo. Priprema pozadnjih položaja treba da je u nadležnosti komande armije i zato što se na njih povlače jedinice koje su u početnom borbenom poretku na prednjim pojasevima, odnosno u pojasu obezbeđenja. Ako bi na pozad- njem pojasu, u početnom rasporedu i bila neka jedinica ona ni u kom slučaju ne može biti toliko jaka da se razvuče po celom tom pojasu i da ga dovoljno utvrdi za potrebe snaga koje će se na njega naknadno po- vući; u najboljem slučaju, ona bi mogla zatvoriti samo jedan od opera- cijskih pravaca. Ako bi pozadnji pojas ostao nepripremljen, jedinice koje bi ga kasnije posele ne bi imale vremena da ga solidnije utvrde, a po- trebno je da i taj deo armijske odbrambene zone bude solidno utvrđen. Prema tome, samo bi komanda armije mogla predvideti sve mere koje treba izvesti na tom delu odbrambene zone i njihovo izvršenje materijalno obezbediti.

U delu odbrambene zone koji je dodeljen potčinjenim jedinicama, komanda armije može da neposredno preduzima izvesne radove i mere, ili da naredi da one to učine. Na primer, ako se na granici između od-

brambenih zona njoj potčinjenih jedinica nalazi neki veći most, komanda armije može određenoj jedinici narediti da pripremi grupu koja će rušiti most, a da izvršno naređenje za rušenje zadrži u svojoj nadležnosti; ili može narediti potčinjenima da zapreče neki pravac koji vodi na teritoriju susednih jedinica ili po dubini odbrambene zone, da pripreme neki rejon za protivdesantna dejstva itd. Komanda armije može uticati na inženjersko obezbeđenje potčinjenih jedinica dodeljivanjem sredstava, ili njihovim ojačavanjem pionirskim, pontonirskim i drugim jedinicama. Pri organizovanju i planiranju svojih inženjerskih radova potčinjene jedinice prvenstveno rešavaju zadatke koje im je postavila komanda armije.

U onom delu odbrambene zone koji uređuje za naredne etape operacije, a ne dodeljuje ga potčinjenim jedinicama, komanda armije planira radove i mere koje će preduzeti, određuje i materijalno obezbeđenje jedinice koje će ih izvoditi, reguliše projektovanje radova i preduzima druge potrebne mere. Iz tog proizilazi da za radove koje neposredno organizuje komanda armije, njen inženjerski organ priprema detaljne proračune tih radova i mera. Za radove koje planiraju potčinjene jedinice, ti proračuni treba samo da pokažu da li one imaju dovoljno snaga da bi upotrebile svoje i dodeljena im sredstva, ili ih treba ojačati, odnosno podržati pionirskim i pontonirskim snagama armije.

Komanda armije takođe vodi računa o inženjerskom obezbeđenju oklopnih jedinica, artiljerije i drugih jedinica pod njenom neposrednom komandom. Polazeći od njihovih zadataka i predviđenog manevra, komanda armije razmatra potrebe za inženjerskim obezbeđenjem tih jedinica i utvrđuje da li one same mogu izvršiti te zadatke ili im je potrebna pomoć. U tom slučaju, komanda armije može im pridati deo svojih snaga i sredstava, ili narediti neposredno potčinjenim jedinicama da izvesne radove izvedu za te jedinice ako dejstvuju u njihovim zonama (na primer, da osposobe put na pravcu manevra armijske artiljerije, oklopnih jedinica i sl.).

Komanda armije takođe može dobiti izvesne inženjerske zadatke od svoje pretpostavljene komande, na primer, da sadejstvuje sa vazduhoplovnim komandama oko uređenja aerodroma, da organizuje uspostavljanje železničkih i drugih komunikacija, da izgrađuje skloništa itd.

Komandovanje i upotreba inženjerskih jedinica. Načelno, združene i više operativne jedinice obično u svom sastavu imaju dovoljno inženjerije da same mogu izvoditi inženjersko obezbeđenje svojih borbenih dejstava. To važi za slučajeve kada dejstvuju sa normalnim naprezanjem. A kada je njihovo naprezanje veće, kada braće težišni pravac armije, tada im komanda armije mora pridati deo svojih inženjerskih jedinica ili ih s njima podržati. Komanda armije učiniće to i kad zonu neke njoj potčinjene jedinice preseca veća reka, pa ona svojim pontonirskim jedinicama i parkovima ne može obezbediti sve prelaze. Slična rešenja prihvaćena su u svim armijama. Armijske inženjerske jedinice mogu biti pridate potčinjenim jedinicama samo za određene zadatke i za određeno vreme, a mogu im biti i potpuno prepotčinjene. U slučaju prepotčinjavanja, one ostaju kod jedinica kojima su pridate obično duže vremena. Njihovu upotrebu planiraju komande jedinica kojima su pri-

date. Nije preporučljivo da ih one dalje prepotčinjavaju nižim jedinicama, jer bi ih bilo dosta teško prikupiti i vratiti komandi armije u slučaju nagle promene situacije.

Kad komanda armije svojim inženjerskim snagama podržava potčinjene jedinice, normalno je da ona s tim snagama izvodi radove ili preduzima mere u njihovim odbrambenim zonama. To će najčešće biti radovi na izradi novih komunikacija za manevar armijskih snaga, pripreme za važnija rušenja, protivdesantna zaprečavanja itd. Mislim da treba težiti da to budu radovi kod čijeg izvođenja nije nužno da armijske inženjerske jedinice tesno sadejstvuju sa jedinicama koje se brane u tim rejonima.

Prema tome, armijske inženjerske jedinice mogu delom biti pri-date nižim jedinicama, a delom ostati pod neposrednom komandom armije.

Pri izvođenju odbrambenih dejstava u savremenim uslovima ide se za tim da se što jači otpor daje u dubini odbrambene zone. Stoga i uslovi za odbranu treba da su sve povoljniji po dubini. Da bi se to postiglo, za izvođenje inženjerskih radova i mera, pored inženjerskih jedinica, koriste se i civilna operativa i radna snaga. U toku izvođenja odbrambenih dejstava, inženjerske snage narastaju na položajima u dubini, što omogućava i solidnije inženjersko obezbeđenje tih dejstava.

Planiranje inženjerskih zadataka i izdavanje naređenja. Inženjerski zadaci i mere planiraju se uskupno u planu inženjerskog obezbeđenja i pojedinačno u planovima zaprečavanja, fortifikacijskih radova i drugim. Kao što je poznato, sva pitanja koja se unose u te planove prethodno su predmet procene situacije i proračuna radova.

Mislim da bi osnovne karakteristike tih planova trebalo da budu sledeće: zadaci u njima treba da budu precizirani od strane svih zainteresovanih organa komande, a u skladu sa odlukom komandanta i da se prikažu sve jedinice koje se ma u kom obliku angažuju u inženjerskom obezbeđenju odbrane prema postavkama komande operativne jedinice. Sadržaj rada pojedinih jedinica koji se navodi u planu može biti veoma različit. Više preciznijih odredbi daje se za armijske inženjerske jedinice (naznačuju se svi njihovi zadaci), a za ostale jedinice mogu se navesti samo materijalna sredstva koja im se pridaju i radovi koje treba da izvedu za potrebe i po planu komande operativne jedinice. Ovako različit sadržaj tih planova o radu pojedinih jedinica proizilazi iz načina komandovanja, odnosa operativne jedinice prema potčinjenim jedinicama i podela nadležnosti u organizovanju radova u odbrambenoj zoni. Za naznačene radove potčinjene jedinice utrošiće samo deo raspoloživih snaga i sredstava, a ostatak upotrebljavaju prema svojim potrebama i planovima. Zadaci se u planu izlažu po etapama, rokovi završetka pojedinih zadataka ili gotovost njihove upotrebe određuju se prema odgovarajućim zaključcima iz procene; po potrebi, ta i druga pitanja usaglašavaju se sa odgovarajućim organima komande.

Posebne planove pojedinih vrsta zadataka trebalo bi sačinjavati samo ako to situacija zahteva. Plan zaprečavanja redovno se sačinjava u odbrambenim dejstvima. Taj plan u operativnoj jedinici takođe odražava organizacione principe i podelu nadležnosti za izvršavanje zadataka u

pojedininim odbrambenim zonama. Odredbe koje se odnose na niže jedinice sadrže samo ono što one imaju da izvrše po pitanju zaprečavanja za račun više jedinice (rušenja, protivoklopna i protivdesantna zaprečavanja i sl.). Obavezno se naznačuje: sredstva koja im stoje na raspolaganju i oznake koje će koristiti, a po potrebi i gotovost nekih radova. Za pojas na kome se inžinjerijski radovi izvode pod neposrednim rukovođenjem komande više operativne jedinice, plan zaprečavanja je mnogo detaljniji. On sadrži: rušenja, približne količine mina koje treba ugraditi na pojedinim položajima i rejonima, organizovanje grupa za zaprečavanje, pokretno zaprečavanje i slično, zatim jedinice koje će izvršavati te zadatke i sve elemente koji su im za to potrebni: s kim će sadejstvovati, rokove gotovosti, sredstva, oznake i drugo. Plan zaprečavanja se izrađuje na karti i obuhvata celokupnu odbrambenu zonu. U legendi se obavezno iznosi pregled i raspodela svih raspoloživih sredstava, kao i uputstva koja treba dati jedinicama. Ako je karta veće razmere, za radove koje viša operativna jedinica neposredno organizuje može se izraditi detaljnija šema na drugoj karti podesnije razmere.

Plan fortifikacijskih radova sastavlja se na pregledu i šemi i to samo za radove koje neposredno organizuje komanda operativne jedinice, obično na pozadnjem pojasu na kome se radovi izvode po njenom planu. Plan fortifikacijskih radova treba da sadrži odredbe o jedinicama, radnoj snazi i mehanizaciji koja im se pridaje, pravce i rejone koje treba utvrditi, stepen utvrđivanja, odredbe o projektovanju i sredstvima koje treba ugraditi, rokove gotovosti i dr. Plan se sastavlja na osnovu plana odbrane iz kojeg se vidi koja jedinica brani koji deo pojasa, kao i važnost pojedinih pravaca, položaja i rejona.

Po potrebi, mogu da se rade i planovi dobijanja vode, uređenja mreže komunikacija i drugi. Inžinjerijski organi obavezno sastavljaju plan inžinjerijsko-tehničkog snabdevanja u kojem se precizira: iz kojih će se skladišta i do kojih jedinica doturati potrebna materijalna sredstva, pravci dotura, rokovi i drugo.

Odredbe o inžinjerijskom obezbeđenju koje se prenose jedinicama, zavise od toga da li se prenose inžinjerijskim ili drugim jedinicama. U prvom slučaju, naređenja se izdaju odmah čim se utvrdi koje radove treba preduzeti. Tako se neke mere mere naređuju još i pre odluke komandanta, a kasnije se ta naređenja mogu dopunjavati. Inače, naređenja se izdaju posle komandantove odluke i sadrže sve elemente potrebne da jedinice potpuno i tačno shvate svoje zadatke. Ostalim jedinicama ne daju se zasebna naređenja, pogotovo ako im se dostavlja direktiva. Prema tome, poslovi u komandi odvijali bi se ovim redosledom: planiranje, pa naređivanje. Međutim, zbog potrebe da radovi otpočnu što pre, naređenja se izdaju čim se za neke utvrdi njihova potreba, tako da planiranje i naređivanje mogu ići uporedo, ali u svakom slučaju naređivanje ima prvenstvo. Završetkom planiranja i izdavanjem naređenja u komandama se završava prvi deo poslova oko organizovanja inžinjerijskog obezbeđenja odbrambene operacije.

Pukovnik

Milan KIRIĆ